

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2022. október 3.
(OR. en)

Intézményközi referenciaszám:
2022/0303(COD)

13079/22
ADD 3

JUSTCIV 121
JAI 1260
CONSOM 243
COMPET 753
MI 703
FREMP 197
CODEC 1399
TELECOM 389
CYBER 311
DATAPROTECT 266

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2022. szeptember 29.
Címzett:	a Tanács Főtitkársága
Biz. dok. sz.:	SWD(2022) 320 final
Tárgy:	BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM A HATÁSVIZSGÁLATI JELENTÉS VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓJA amely a következő dokumentumot kíséri Javaslat Az Európai Parlament és a Tanács irányelve a szerződésen kívüli polgári jogi felelősségre vonatkozó szabályoknak a mesterséges intelligenciához való hozzaigazításáról

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a SWD(2022) 320 final számú dokumentumot.

Melléklet: SWD(2022) 320 final

Brüsszel, 2022.9.28.
SWD(2022) 320 final

BIZOTTSÁGI SZOLGÁLATI MUNKADOKUMENTUM
A HATÁSVIZSGÁLATI JELENTÉS VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓJA

[...]

amely a következő dokumentumot kíséri

Javaslat
Az Európai Parlament és a Tanács irányelve

**a szerződésen kívüli polgári jogi felelősségre vonatkozó szabályoknak a mesterséges
intelligenciához való hozzáigazításáról**

{COM(2022) 496 final} - {SEC(2022) 344 final} - {SWD(2022) 318 final} -
{SWD(2022) 319 final}

Vezetői összefoglaló
Hatásvizsgálat a mesterséges intelligencia által okozott károkért való polgári jogi felelősségre vonatkozó kezdeményezésről
A. A fellépés szükségessége
Mi a probléma lényege, és miért jelent problémát uniós szinten?
A mesterséges intelligencia széles körű elterjedése a Bizottság egyik célkitűzése és egy várt tendencia is. Bár a mesterséges intelligencián alapuló termékek/szolgáltatások várhatóan biztonságosabbak, mint a hagyományos termékek/szolgáltatások, balesetek továbbra is előfordulnak. A jelenlegi felelősségi szabályok, különösen a vétkességen alapuló nemzeti szabályok nem alkalmasak a mesterséges intelligencián alapuló termékek/szolgáltatások által okozott károkra vonatkozó kártérítési igények kezelésére. E szabályok értelmében a károsultaknak kell bizonyítaniuk, hogy a kárt okozó személy jogellenes cselekményt/mulasztást követett el. A mesterséges intelligencia sajátosságai – többek között az autonómia és az átláthatatlanság (az úgynevezett „feketedoboz-hatás”) – megnehezítik vagy megfizethetetlenül költségessé teszik a felelős személy azonosítását és a sikeres kártérítési igény kritériumainak bizonyítását. A Bizottság el kívánja kerülni, hogy a mesterséges intelligencia által okozott károk károsultjai, például a polgárok, a vállalkozások, alacsonyabb szintű védelemben részesüljenek, mint a hagyományos technológiák károsultjai. A kompenzáció ilyen hiánya befolyásolhatja a mesterséges intelligenciába vetett bizalmukat, és végső soron a mesterséges intelligencián alapuló termékek/szolgáltatások elterjedését. Bizonytalan, hogy a nemzeti felelősségi szabályok hogyan alkalmazhatók a mesterséges intelligencia sajátosságaira. Emellett előfordulhat, hogy a károsult számára igazságtalan kimenetel láttán a bíróságok ad hoc jelleggel alkalmaznák a meglévő szabályokat oly módon, hogy azok igazságos eredményre vezessenek. Ez jogbizonytalanságot fog okozni. Ennek eredményeként a vállalkozások nincsenek tisztában azzal, hogy kár bekövetkezte esetén a meglévő felelősségi szabályok milyen módon kerülnek majd alkalmazásra. Emiatt nehézségekbe fognak ütközni a felelősségre vonásnak való kitettségük megítélése és megfelelő biztosítása terén. Ez a hatás a határokon átnyúló tevékenységet folytató vállalkozások esetében még erősebb lesz, mivel a bizonytalanság különböző joghatóságok tekintetében fog fennállni. Ez különösen a kkv-kat érinti majd, amelyek nem támaszkodhatnak cégen belüli jogi szakértelemre vagy saját tőketartalékra. Az is várható, hogy uniós fellépés hiányában a tagállamok fogják nemzeti felelősségi szabályaikat a mesterséges intelligencia jelentette kihívásokhoz igazítani. Ez további széttagolódást eredményez majd, és növelni fogja a határokon átnyúló tevékenységet folytató vállalkozások költségeit.
Mit kellene elérni?
A kezdeményezés a Bizottság prioritását képező digitális átállás megvalósításának körébe illeszkedik. Az átfogó cél a megbízható mesterséges intelligencia elterjedésének előmozdítása a mesterséges intelligencia előnyeinek teljes körű kiaknázása érdekében. Ezért a mesterséges intelligenciáról szóló fehér könyv célja, hogy bizalmi ökoszisztémát hozzon létre a mesterséges intelligencia elterjedésének előmozdítása érdekében. A felelősségi szabályozásra vonatkozó kezdeményezés szükségszerű kísérője a mesterséges intelligenciához igazított biztonsági szabályoknak, és ily módon kiegészíti a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabályt.

A mesterséges intelligenciára vonatkozó kezdeményezés: - biztosítani fogja, hogy a mesterséges intelligencián alapuló termékek/szolgáltatások károsultjai ugyanolyan védelemben részesüljenek, mint a hagyományos technológiák károsultjai; - csökkenteni fogja a mesterséges intelligenciát fejlesztő vagy használó vállalkozások felelősségre vonásnak való kitettsége tekintetében fennálló jogbizonytalanságot; - elejét veszi a polgári jogi felelősségre vonatkozó nemzeti jogszabályok mesterséges intelligenciával kapcsolatos fragmentált kiigazításainak.
Milyen többletértéket képvisel az uniós szintű fellépés (szubszidiaritás)?
A mesterséges intelligencia európai elterjedésének előmozdítása azzal is jár, hogy meg kell nyitni az EU egységes piacát azon gazdasági szereplők előtt, amelyek mesterséges intelligenciát kívánnak fejleszteni vagy bevezetni vállalkozásaikban. Ennek előfeltétele az azáltal keletkező jogbizonytalanság csökkentése és széttagoltság megelőzése, ha a tagállamok saját maguk kezdik el eltérő módon kiigazítani nemzeti szabályaikat. Óvatos becslések szerint a mesterséges intelligenciával kapcsolatos felelősségre irányuló uniós szintű fellépés az alapforgatókönyvhöz képest 5–7 %-os pozitív hatást gyakorolna a releváns határokon átnyúló kereskedelem termelési értékére.
B. Megoldások
Milyen alternatívák kínálóznak a célkitűzések elérésére? Van-e előnyben részesített alternatíva? Amennyiben nincs, miért nincs?
1. szakpolitikai alternatíva: a kártérítési igényük tekintetében a károsultakra háruló bizonyítási teher enyhítését célzó három intézkedés: a) Annak harmonizálása, hogy a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály termékbiztonsági szabályai szerint rögzített/dokumentált információk hogyan tehetők megismerhetővé a bírósági eljárásokban annak érdekében, hogy a károsult azonosítani és bizonyítani tudja, mely cselekmény/mulasztás okozta az elszenvedett kárt. b) Ha a károsult bizonyítja, hogy a felelős személy nem felelt meg a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabályban a kármegelőzés érdekében előírt biztonsági követelményeinek, a bíróságok azzal a vélelemmel élhetnek, hogy ez a meg nem felelés okozta a kárt. A potenciálisan felelős személynek lehetősége volna e vélelem megdöntésére, például annak bizonyítása révén, hogy más ok vezetett a kár bekövetkezéséhez. c) Abban az esetben, ha a károsult csak annak szemléltetése révén tudja bizonyítani a kártérítési igényét, hogy mi történt a mesterséges intelligencián belül, az áldozatra háruló ilyen teher enyhülne. A potenciálisan felelős személynek lehetősége lenne annak bizonyítani, hogy nem járt el gondatlanul. 2. szakpolitikai alternatíva: az 1. alternatíva szerinti intézkedések + valamely egyedi kockázati profilú mesterséges intelligencia használatának eseteire irányadó objektív felelősségi rendszer harmonizálása. Az objektív felelősség azt jelenti, hogy az a személy, aki a nyilvánosságot (gyakran kiemelkedő törvényes érdeket (élet, egészség, tulajdon) veszélyeztető) kockázatnak teszi ki és ebből előnye származik, e kockázat bekövetkezése esetén felelősséggel tartozik – ilyen például az autótulajdonos felelőssége. Ilyen esetekben a károsultnak csak azt kell bizonyítania, hogy a bekövetkezett kár a felelős személy kockázati

köréből ered. Ez kötelező biztosítás előírásával párosulhat.

3. szakpolitikai alternatíva: szakaszos megközelítés (az **előnyben részesített szakpolitikai alternatíva**), amely a következőkből áll:

– Első szakasz: az 1. alternatíva szerinti intézkedések, valamint

– Második szakasz: felülvizsgálati mechanizmus annak újraértékelésére, hogy szükség van-e valamely egyedi kockázati profilú mesterséges intelligencia használatának eseteire irányadó objektív felelősség harmonizálására (esetlegesen kötelező biztosítás előírásával együtt).

Mi az egyes érdekelt felek álláspontja? Ki melyik alternatívát támogatja?

Összességében az érdekelt felek többsége egyetértett az azonosított problémákkal, és támogatta az uniós szintű fellépést.

Az uniós polgárok, fogyasztói szervezetek és tudományos intézmények túlnyomó többsége megerősítette, hogy uniós fellépésre van szükség a károsultak bizonyítási teherrel kapcsolatos nehézségeinek enyhítése érdekében. A vállalkozások, bár elismerték a felelősségi szabályok alkalmazásával kapcsolatos bizonytalanság negatív hatásait, óvatosabbak voltak, és az innováció korlátozásának elkerülése érdekében célzott beavatkozást kértek.

Hasonló kép rajzolódott ki a szakpolitikai alternatívák tekintetében is. Az uniós polgárok, fogyasztói szervezetek és tudományos intézmények határozottan támogatták, hogy legalább a bizonyítási teherre vonatkozóan intézkedésekre van szükség. A legerőteljesebb intézkedés mellett is érveltek, amely harmonizálja az objektív felelősséget és kötelező biztosítás előírásával párosul.

A vállalkozások – méretüktől is függően – megosztottabbak voltak. Az objektív felelősséget aránytalannak minősítették. A bizonyítási teher enyhítésének összehangolása nagyobb támogatást kapott, különösen a kkv-k körében. A vállalkozások azonban óva intettek a bizonyítási teher teljes megfordításától.

C. Az előnyben részesített alternatíva hatásai

Melyek az előnyben részesített alternatíva (ha nincs ilyen, akkor a főbb alternatívák) előnyei?

Az előnyben részesített szakpolitikai alternatíva biztosítaná, hogy a mesterséges intelligencián alapuló termékek és szolgáltatások károsultjai (természetes személyek, vállalkozások és bármely más köz- vagy magánszervezet) legalább olyan védelemben részesüljenek, mint a hagyományos technológiák károsultjai. Növelné a mesterséges intelligenciába vetett bizalmat, és előmozdítaná annak elterjedését.

Emellett a kezdeményezés csökkentené a jogbizonytalanságot és megelőzné a széttagoaltságot, ezáltal segítve azon vállalatokat és mindenekelőtt kkv-ket, amelyek a mesterséges intelligencián alapuló termékek és szolgáltatások határokon átnyúló kínálata révén teljes mértékben ki kívánják aknázni az uniós egységes piacon rejlő lehetőségeket.

A kezdeményezés javítaná továbbá a feltételeket azon biztosítók számára, amelyek biztosításokat kínálnak a mesterséges intelligenciával kapcsolatos tevékenységekre, ami különösen a kkv-k számára alapvető fontosságú kockázataik kezeléséhez.

Ami a környezeti előnyöket illeti, a kezdeményezés várhatóan növeli a hatékonyságot és hozzájárul a környezetbarát technológiák innovációjához.

A kezdeményezés által előmozdítani kívánt élvonalbeli termékek és szolgáltatások túlnyomó részt még nincsenek forgalomban. A javasolt intézkedések egy lépéssel előbb járnak, amennyiben a jogi keretet a mesterséges intelligencia sajátos szükségleteihez és kihívásaihoz igazítják annak érdekében, hogy megteremtsék a bizalom és a jogbiztonság ökoszisztémáját.

Ezen előretekintő szakpolitikai megközelítés miatt nem áll rendelkezésre elegendő adat az előnyben részesített szakpolitikai alternatíva hatásainak számszerűsítéséhez. E hatásokat ezért főként minőségileg értékeltük, figyelembe véve az összes rendelkezésre álló adatot, a szakértői becsléseket és az érdekelt felek észrevételeit. Megalapozott feltételezések alapján sor került néhány számszerűsítési megközelítés alkalmazására.

Nevezetesen, becslések szerint az előnyben részesített szakpolitikai alternatíva 2025-ben mintegy 500 millió EUR és 1,1 milliárd EUR közötti összeggel növelné a mesterséges intelligencia piaci értékét az EU-27-en belül. Ezenkívül egy, a robotporszívókra vonatkozó piaci adatokon alapuló mikroökonómiai elemzés arra enged következtetni, hogy a kezdeményezés csak e termékkategória révén az EU-27-ben 30,11–53,74 millió EUR-val növelné az általános jólétet.

Milyen költségekkel jár az előnyben részesített alternatíva (ha nincs ilyen, akkor milyen költségekkel járnak a főbb alternatívák)?

Az előnyben részesített szakpolitikai alternatíva megelőzi a felelősségre vonhatóság tekintetében a mesterséges intelligencia sajátos jellemzői által okozott hiányosságok kialakulását. Biztosítaná, hogy azokban az esetekben, amikor a mesterséges intelligencia sajátos jellemzői nem tennék lehetővé a károsult számára, hogy bizonyítsa a szükséges tényeket, helyette a károkozásért felelős személy viselje a költségeket.

Ez összhangban van a felelősségi jog egyik alapvető céljával, azaz annak biztosításával, hogy az a személy, aki egy másik személynek jogellenesen kárt okoz, megtérítse a károsultnak okozott kárt. A Bizottság szakpolitikai célkitűzésének is része annak biztosítása, hogy a mesterségesintelligencia-rendszerek közrehatásával okozott károkat elszenvedők ugyanolyan szintű védelemben részesüljenek, mint a hagyományos technológiák által okozott károk károsultjai. E szakpolitikai alternatíva révén hatékonyabban biztosítható, hogy a költségek azt személyt terheljék, aki a kárt ténylegesen okozta, és bekövetkeztének megakadályozására a legalkalmasabb helyzetben volt.

A potenciálisan felelős személyeket (különösen a mesterséges intelligencia piacán tevékenykedő vállalkozásokat) nagy valószínűséggel biztosítás fedezi majd. A biztosítási megoldások lehetővé teszik a felelősségi teher szétterítését a biztosítottak között, és így a felelős személyek költségeit az éves biztosítási díjakra korlátozzák. A biztosított felelős személyek ezért a károsult kártérítésének költségét csak a biztosítási díjak csekély mértékű emeléseként érzelnék.

A költségek megalapozott és pontos számszerűsítése nem volt lehetséges, mivel az e kezdeményezés által támogatott élvonalbeli termékek és szolgáltatások nagyrészt még nem jelentek meg a piacon. A rendelkezésre álló adatok, szakértői elemzések és megalapozott feltételezések alapján készült becslések szerint az előnyben részesített szakpolitikai alternatíva az EU-ban évente fizetett általános felelősségbiztosítási díjak teljes összegének 5,35 millió EUR-val, 16,1 millió EUR-ra történő emelkedéséhez vezethet.

Milyen hatást gyakorol a fellépés a kkv-kra és a versenyképességre?

A mesterséges intelligencián alapuló termékek és szolgáltatások belső piaca működési feltételeinek javításával a kezdeményezés pozitív hatást gyakorolna az európai mesterségesintelligencia-piacon működő

vállalatok versenyképességére. Ezek a vállalatok világszinten versenyképesebbé válnának, ami erősíteni fogja az EU pozícióját versenytársaival (elsősorban az USA-val és Kínával) szemben a mesterséges intelligenciával kapcsolatos globális versenyben. Mivel a mesterséges intelligencia horizontális alaptechnológia, ezek az előnyök nem korlátozódnának bizonyos konkrét ágazatokra, hanem – bár eltérő mértékben – minden olyan ágazatban érvényesülnének, ahol a mesterséges intelligenciát fejlesztik vagy használják.

A kkv-k a többi érdekelt félnél is jobban profitálnának a jogbizonytalanság és széttagság csökkenéséből, mivel a jelenlegi felelősségi szabályok értelmében őket erőteljesebben érintik ezek a problémák. Ez a kezdeményezés javítaná a feltételeket, különösen azon kkv-k számára, amelyek mesterséges intelligencián alapuló termékeket vagy szolgáltatásokat kívánnak bevezetni más tagállamokban. Ez döntő fontosságú, mivel az EU mesterségesintelligencia-piacának motorját nagyrészt a mesterségesintelligencia-technológiákat fejlesztő, bevezető vagy használó kkv-k biztosítják.

A kkv-k a mesterséges intelligencia által okozott károk károsultjaiként is profitálnának e kezdeményezés hatásaiból, mivel kártérítés igénylése során a bizonyítási teher enyhítésére támaszkodhatnak.

Lesz-e ennek jelentős hatása a tagállamok költségvetésére és közigazgatására?

A tagállamok költségvetésére és közigazgatására gyakorolt jelentős hatás nem várható.

A károsultakra háruló bizonyítási teher enyhítésére tervezett intézkedéseket nehézség nélkül be lehetne építeni a tagállamok meglévő eljárási és polgári jogi felelősségi kereteibe.

A tagállamoknak jelentést kell tenniük a kezdeményezés végrehajtásáról, és meg kell adniuk bizonyos információkat a Bizottság célzott felülvizsgálatához. Ezek az adatszolgáltatási követelmények azonban a tagállamok meglévő adatbázisain keresztül rendelkezésre álló információkra és más jogi eszközök (pl. a mesterséges intelligenciáról szóló jogszabály vagy a gépjármű-biztosítási irányelv) keretében bejelentett információkra korlátozódnak majd, ami szinergiákat fog létrehozni, és biztosítja a jövőbeli szakpolitikai intézkedések koherenciáját különböző szakpolitikai területeken.

Lesznek-e egyéb jelentős hatások?

Alapvető jogok: A kezdeményezés hozzá fog járulni az alapvető jogok hatékony magánjogi érvényesítésének támogatásához és a hatékony jogorvoslathoz való jog megóvásához azokban az esetekben, amikor a mesterséges intelligencia használatának az alapvető jogokkal kapcsolatos kockázatai (pl. hátrányos megkülönböztetés) bekövetkeznek.

Nemzetközi dimenzió: A mesterséges intelligencia által okozott károkért való felelősségre vonatkozó kiegyensúlyozott megközelítés előterjesztésével az EU-nak lehetősége van arra, hogy globális mércét állítson, és az egész világon alkalmazandó megoldásként ajánlja megközelítését, ami végső soron versenyelőnyt teremtené az „Európában előállított mesterséges intelligencia” számára.

Arányosság?

Az előnyben részesített alternatíva célja, hogy előkészítse a terepet a mesterséges intelligencia fejlesztéséhez és használatához, miközben megvalósítja a mesterséges intelligencia EU-n belüli elterjedésének előmozdítására irányuló fő célkitűzést.

Ez az alternatíva azonban nem lépi túl a szükséges mértéket. Először is célzott uniós beavatkozásról van szó, mivel csak a károsultakra háruló bizonyítási terhet fogja enyhíteni. Csak azokat a felelősségi elemeket

fogja harmonizálni, amelyek vonatkozásában a mesterséges intelligencia kihívást jelent, más elemeket, például a vétesség és az ok-okozati összefüggés meghatározását a meglévő nemzeti jogszabályok körében hagyva.

Másodszor, az előnyben részesített alternatíva egy későbbi szakaszra halasztja annak vizsgálatát, hogy szükség van-e az objektív felelősség harmonizálására, amikor további információk gyűjthetők a mesterséges intelligenciáról és annak alkalmazásáról (lásd alább).

Harmadszor, az előnyben részesített alternatíva minimális harmonizáción alapuló megközelítést javasol. Bár a minimális harmonizáció nem teremt teljesen egyenlő versenyfeltételeket, biztosítja, hogy az új szabályokat súrlódás nélkül be lehessen építeni az egyes tagállamok meglévő polgári jogi felelősségi keretébe.

Így a tagállamok beépíthetik nemzeti jogukba az előnyben részesített alternatíva körében tett célzott uniós beavatkozásokat, a kezdeményezés Unió-szerte növelni fogja a jogbiztonságot, megelőzi a még nagyobb jogi széttagoltságot, és biztosítja a károsultak hatékony védelmét, amely meg fog felelni az egyéb károk esetében alkalmazandó védelmi szintnek.

D. További lépések

Mikor kerül sor a szakpolitika felülvizsgálatára?

Az előnyben részesített szakpolitikai alternatíva egy szakaszos megközelítést jelent: először olyan intézkedéseket vezet be, amelyek enyhítik a károsultak háruló bizonyítási terhet, majd öt év elteltével egy felülvizsgálati rendelkezés alapján a helyzet értékelésére kerül sor. Ez a folyamat lehetővé teszi majd a Bizottság számára, hogy a technológia fejlődésének és használatának fényében értékelje, hogy a bizonyítási teher enyhítését célzó intézkedések mellett szükség van-e az objektív felelősségre és a kötelező biztosítás előírására vonatkozó szabályok harmonizálására is.